

Тема 4
Державна
підтримка
розвитку малого
бізнесу

План

1. Державна політика та моделі державного регулювання і підтримки малого бізнесу
2. Напрями державної підтримки малого бізнесу в Україні та її інституційне забезпечення
3. Зарубіжний досвід державної підтримки малого бізнесу

1. Державна політика та моделі державного регулювання і підтримки малого бізнесу

Входження малого бізнесу в господарське життя країни – процес тривалий і складний, але, враховуючи значну роль малого бізнесу у багатьох видах економічної діяльності, на сучасному етапі втручання держави є необхідним та економічно обґрунтованим.

На розвиток малого бізнесу негативно впливає несприятлива динаміка макроекономічних показників, падіння виробництва, зростання цін і тарифів на енергоносії і послуг зв'язку, неплатоспроможність підприємств-партнерів.

У сфері регулювання підприємницької діяльності можна виділити кілька ключових тенденцій, які в тій чи іншій мірі зачіпають високорозвинені країни.

Перша - це зниження адміністративного впливу на бізнес, надання йому більшої економічної та правової свободи. У той же час, державна політика спрямована на максимальну підтримку найбільш пріоритетних секторів економіки.

Друга - державного регулювання підприємницької діяльності - його всебічна підтримка, яка залежить не лише від розмірів підприємства, а від його ролі в економіці країни.

Держава у сфері регулювання малого бізнесу виконує дві функції:

Управлінська функція

- передбачає формування стійкого, ефективного і керованого характеру розвитку малого бізнесу, зокрема через формування правового середовища, а також вирішення організаційно-адміністративних питань та контролю за правомірністю та безпечністю діяльності фірм.

Забезпечувальна функція

- полягає в обслуговуванні малого бізнесу, їхнього доступу до матеріальних, грошових, інформаційних ресурсів, держзамовлень, надання їм різноманітних адміністративних послуг тощо.

Звичайно, в силу значних відмінностей діяльності підприємств залежно від регіону, виду економічної діяльності та організаційної форми досвід країн з розвиненої ринковою економікою представлений трьома основними моделями державного регулювання малого бізнесу:

**Модель
Мондрагона**

**Модель Емілії-
Романьї.**

**Модель Вест
Мідленда**

1. Модель Мондрагона

Модель отримала назву від однойменного промислового району в Іспанії, що славиться родовищами залізної руди. Тут на основі кооперативного руху поступово сформувався великий комплекс малих підприємств, що займаються виробничою та невиробничою діяльністю.

В основі моделі лежить інституційний фактор. Вона передбачає участь банків у мобілізації фінансових ресурсів та контролю за проектами нових фірм (тільки після відповідного схвалення ці проекти отримували фінансову підтримку банку або інших фінансових інститутів комплексу).

Розглянута модель дуже приваблива і свідчить, зокрема, про величезні можливості продуманої та зацікавленої державної політики підтримки у справі формування соціально орієнтованих секторів в економіці країни, зокрема кооперативів.

2. Модель Емілії-Романьї

Так само, як і попередня модель, модель Емілії-Романьї отримала назву від однойменного регіону, але тільки в Італії. Вона вже протягом тривалого часу привертає до себе велику увагу фахівців, незважаючи на те, що розвиток малого бізнесу в Італії, взагалі кажучи, відрізняється великою різноманітністю форм.

Регіон Емілія-Романья є зразком промислового розвитку, що має високі економічні показники рівня зайнятості, величини доходу на душу населення, експортної діяльності, а також – у поєднанні економічного розвитку з добробутом.

Для моделі Емілії-Романьї особливо характерно наявність сильних інституційних структур підтримки, що спираються на місцеві уряди. Такі інститути, як консорціуми та асоціації, займаються наданням малим фірмам різних реальних послуг. Наприклад, навчанню кадрів та консультування.

3. Модель Вест Мідленда

Як і в багатьох інших європейських країнах, британський малий бізнес пережив значний підйом, починаючи з 70-х років. Особливий інтерес до нього виник, коли традиційні галузі промисловості переживали стрімкий спад, що супроводжувався втратою мільйонів робочих місць.

Вест Мідленд (графство в Англії) був особливо сильно захоплений цим процесом, адже на його території багато промислових підприємств занепадали або закривалися. Тому відродження малого бізнесу відбулося з поштовху кризою.

В основу моделі покладена конкурентоспроможність, сформована за рахунок нерегульованого ринку праці і дешевої робочої сили. Малі фірми тяжіють до діяльності в тих сферах, які можна визначити як товарні ринки, залежні більше від цінних, ніж нецінних факторів. Низькі витрати, особливо на робочу силу, мають для них першорядне значення, що і визначає їх невисоку прибутковість.

2. Напрями державної підтримки малого бізнесу в Україні та її інституційне забезпечення

Під поняттям «державна підтримка малого бізнесу» маються на увазі будь-які державні заходи сприяння в інтересах суб'єктів господарювання, що створюють для них прямі чи приховані переваги. Державна підтримка малого бізнесу здійснюється в рамках впровадження регіональних і місцевих програм відповідно до Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22.03.2012 року.

Узагальнено, мета державної підтримки розвитку малого бізнесу полягає у створенні сприятливих та надійних економічних, адміністративних та інституційних умов для його розвитку, становленні як джерела подолання негативних процесів економіки країни, підтримці вітчизняних виробників, формуванні умов для забезпечення зайнятості населення України, створенні нових робочих місць.

Напрямами державної підтримки розвитку малого бізнесу в ринковій економіці є:

упорядкування та вдосконалення нормативно-правової бази, що регламентує діяльність малого підприємництва та забезпечує надійну захищеність державою малого бізнесу від кримінального рекету та бюрократичного тиску;

зміцнення фінансово-кредитного забезпечення розвитку малого підприємництва, формування мережі регіональних фондів підтримки підприємництва та кредитно-гарантійних установ;

удосконалення податкової політики щодо малого підприємництва;

розбудова ефективної інфраструктури підтримки підприємництва, яка забезпечуватиме інформаційні, консультативні, науково-технологічні та навчальні послуги для малого бізнесу, поглиблення інноваційної спрямованості розвитку підприємництва, запровадження ефективних механізмів правової, фінансової, організаційної, кадрової та освітньої підтримки перспективних інноваційних проектів у сфері малого бізнесу.

Розвиток малого бізнесу несе в собі важливе Змістове наповнення, що полягає у:

збільшенні числа власників, а значить, формування середнього класу — головного гаранта політичній стабільності в демократичному суспільстві;

зростання частки економічно активного населення, що збільшує доходи громадян і згладжує диспропорції в добробуті різних соціальних груп;

селекція найбільш енергійних, дієздатних індивідуальностей, для яких малий бізнес стає первинною школою самореалізації;

створення нових робочих місць з відносно низькими капітальними витратами, особливо у сфері обслуговування;

працевлаштування працівників, що вивільняються в держсекторі, а також представників соціально уразливих груп населення (біженців з «гарячих точок», інвалідів, молоді, жінок);

підготовка кадрів за рахунок використання працівників з обмеженою формальною освітою, які набувають своєї кваліфікації на місці роботи;

розробка і впровадження технологічних, технічних і організаційних - нововведень (прагнучи вижити в конкурентній боротьбі, малі фірми частіше схильні і йти на ризик і здійснювати нові проекти);

непряма стимуляція ефективності виробництва великих компаній шляхом освоєння нових ринків, які солідні фірми вважають недостатньо місткими (з надр малого бізнесу нерідко зростають не тільки великі компанії, але і найбільш сучасні наукоємні види економічної діяльності);

ліквідація монополії виробників, створення конкурентного середовища;

мобілізація матеріальних, фінансових і природних ресурсів, які інакше залишилися б незатребуваними, а також ефективніше їх використання (наприклад, малий бізнес мобілізує невеликі заощадження громадян, не схильних удаватися до послуг банківської системи, але готових вкласти гроші у власну справу; при цьому власники прагнуть економити і пускати капітал у оборот, навіть якщо їх дохід невеликий);

зниження фондоозброєності і капіталоемності при випуску більш трудомісткої продукції, швидка окупність вкладень;

поліпшення взаємозв'язку між різними секторами економіки.

Система державної підтримки розвитку малого бізнесу

Перший блок заходів регулює вплив на розвиток малого підприємництва, ґрунтується на фінансовій підтримці. До нього відносяться такі види діяльності, як:

забезпечення доступу малих підприємств до кредитів, у тому числі на пільговій основі;

виділення коштів бюджетів усіх рівнів для стимулювання діяльності малих фірм;

надання державних гарантій та поручительств;

сприяння розвитку лізингового механізму фінансування;

створення механізму компенсацій кредиторам, здійснюваним фінансування програм і проектів на пільговій основі;

убезпечення діяльності шляхом страхування та прискорення руху дебіторської заборгованості на основі використання факторингових послуг;

освоєння інвестицій:

сприяння інтеграції великого, середнього та малого бізнесу (франчайзинг, лізинг, субпідряд та венчурне фінансування, аутсорсинг).

Другий блок, що входить в систему державної підтримки, передбачає організаційне самовдосконалення цієї системи. До нього відносяться наступні види діяльності:

оптимізація організаційної структури системи державної підтримки на державному, регіональному та місцевому рівнях влади;

забезпечення доступу до ресурсів консультаційного змісту щодо особливостей та проблемних питань ведення бізнесу як компаній, що діють на комерційній основі, так і розвиток Інтернет-ресурсів, що розповсюджують таку інформацію на безоплатній основі;

сприяння інновативності бізнесу та вільному доступі до ресурсів інноваційних центрів;

розробка та регулювання функціонування системи організацій та закладів підготовки кадрів управлінського типу та навчання щодо ведення бізнесу.

Третій блок заходів, спрямованих на формування сприятливого зовнішнього середовища малого бізнесу та складається із заходів щодо:

вдосконалення правової бази та захист від злочинних дій;

реформування системи оподаткування;

усунення адміністративних бар'єрів щодо економічної діяльності;

реалізація заходів антимонопольної спрямованості;

забезпечення доступу до інформації про стан та тенденції розвитку;

сприяння зовнішньоекономічній діяльності.

Рекомендації щодо першочергових заходів ефективної підтримки та визначення головних перспектив розвитку малого підприємництва:

1. Сприяти формуванню сприятливого підприємницького клімату:

привести чинні нормативно-правові акти у відповідність принципам державної регуляторної політики провідних країн світу (зокрема, країн – ЄС);

розробити механізм часткового відшкодування з місцевих бюджетів відсоткових ставок за кредитами, залученими суб'єктами малого підприємництва для реалізації інвестиційних проектів;

сформувати бази даних щодо інвестиційних пропозицій малих фірм (особливу увагу слід звернути на розповсюдження інформації серед іноземних інвесторів).

2. Для створення нових робочих місць та скорочення безробіття та стимулювання розвитку підприємництва необхідно:

а) сприяти самозайнятості безробітних шляхом надання їм одноразової грошової допомоги для започаткування власної підприємницької діяльності.

Для отримання такої допомоги безробітні повинні представити бізнес-план для вирішення актуальних на регіональному рівні проблем;

при перепідготовці та підвищенні кваліфікації безробітних особливу увагу слід приділяти професіям, що не тільки користуються попитом на ринку праці, але й дають змогу започаткувати власну справу; проводити семінари та курси підвищення кваліфікації для всіх бажаючих розпочати підприємницьку діяльність.

3. Вжити заходів щодо розвитку малого підприємництва у сільській місцевості:

розробити механізми надання матеріальної допомоги малим підприємствам, що виробляють екологічно чисту продукцію сільського господарства, займаються її переробкою та експортом;

сприяти переорієнтації вивільненої робочої сили на нові види діяльності у сільському господарстві та у сфері розвитку «зеленого туризму»;

сприяти залученню безробітних, зареєстрованих у містах, до працевлаштування на новостворених робочих місцях у сільській місцевості.

4. Стимулювати проведення регіональних конкурсів (тендерів)

щодо закупівлі товарів та надання послуг малими фірмами за кошти державних та місцевих бюджетів, а також участь підприємців у виконанні регіональних замовлень.

5. Для інформаційного забезпечення малих підприємців та спрощення їх доступу до необхідної інформації

створити бази даних, які будуть акумулювати (та систематизувати) інформацію щодо норм чинного законодавства України;

інформаційно-аналітичні матеріали стосовно розвитку підприємництва регіонів та видів економічної діяльності, цінової ситуації, регуляторної політики, наявних банківських установ та кредитних організацій з переліком їх послуг у сфері кредитування суб'єктів малого підприємництва

3. Зарубіжний досвід державної підтримки малого бізнесу

Вивчення досвіду зарубіжних країн набуває важливого значення для України в умовах інтеграційних процесів. У країнах з розвинутою ринковою економікою простежується пріоритетність підтримки малого підприємництва відповідно до видів економічної діяльності.

Сполучені Штати Америки

Розквіт малого бізнесу у США забезпечує значною мірою належна підтримка з боку держави. Конгресом США ще у 1953 році на правах федерального відомства було створено Адміністрацію у справах малого бізнесу (Small business administration (SBA)).

До швидкого зростання дрібних підприємств в США привело скорочення державного втручання в бізнес та всебічна його підтримка.

США характеризуються великим досвідом створення «бізнес-інкубаторів», які мають на меті надання допомоги у створенні нових підприємств.

Ключовим моментом державної підтримки малого підприємництва стала політика в сфері податкового стимулювання малого підприємництва.

Наступною формою є гарантування позик. Саме ця форма підтримки дає змогу активізувати ресурси та використати ініціативу підприємців. Існуюча система кредитної підтримки розвитку малого підприємництва в США функціонує понад 50 років.

Італія

З жовтня 1991 р. в Італії діє закон про заходи щодо сприяння модернізації та розвитку малих підприємств.

Щорічно з бюджету виділяються кошти для фінансування НДДКР на малих підприємствах, їх технічної модернізації, підготовки кадрів, впровадження системи контролю за якістю виготовлюваної продукції, дійової підтримки на зовнішніх ринках та інших напрямів стимулювання розвитку малого бізнесу.

Пільгове оподаткування діє і для створюваних з метою модернізації малих підприємств фінансових компаній.

Від сплати податку на додану вартість в Італії звільнюються фірми – експортери товарів, фірми, що надають міжнародні послуги та пов'язані з ними операції, страхові компанії, медичне обслуговування, поштові послуги та операції із золотом та іноземною валютою тощо.

Поряд з пільговим оподаткуванням система державної підтримки малого підприємництва в Італії включає також цільове субсидування і пільгове кредитування

Великобританія

Ефективна система підтримки малого підприємництва існує у Великобританії. Питаннями розвитку малого бізнесу на національному рівні в країні займається Міністерство торгівлі та промисловості, у складі якого утворений спеціальний орган з підтримки і розвитку малих підприємств

The Small Business Service (SBS), що має регіональні відділення на місцях. При Міністерстві функціонує Стратегічна Рада малих і середніх підприємств.

Завданням SBS є: представлення інтересів та потреб малого бізнесу в уряді, розвиток і обслуговування системи підтримки малого бізнесу, пропаганда підприємництва в суспільстві, скорочення бюрократичних бар'єрів.

Німеччина

У Німеччині рішення у сфері політики щодо малих підприємств приймають органи влади на рівні федерації, федеральних земель, міських і земельних округів. Важливі функції з підтримки малого бізнесу передані інститутам публічного права, зокрема спеціалізованим банкам та торгово-промисловим палатам.

Сучасна державна політика щодо розвитку малого бізнесу ґрунтується на потребі його посилення, підвищення конкурентоздатності та забезпечення подальшого розвитку. Державна стратегія розвитку малого бізнесу реалізується за такими напрямками:

– забезпечення умов для розвитку і зростання «середнього класу»;

– підвищення зацікавленості молоді в підприємницькій діяльності;

– створення навчальної бази при вищих і середніх навчальних закладах для навчання та практичної підготовки молоді до активної підприємницької діяльності;

– посилення фінансової допомоги і технічне сприяння підприємствам-початківцям для забезпечення їх стійкого розвитку та подальшого росту;

– зниження бюрократичних бар'єрів, полегшення доступу до ресурсів і нових технологій;

– стимулювання ділового та інноваційного потенціалу сектору малих підприємств в сфері НДДКР шляхом переважного застосування заходів непрямої підтримки.

Польща

Кількість малих підприємств протягом останніх 10 років має чітку тенденцію до зростання. Мале підприємництво здебільшого представлене в таких галузях, як оптова та роздрібна торгівля, послуги, будівництво, промислове виробництво та охорона здоров'я.

Специфікою польського малого бізнесу є те, що 40% новоутворених підприємств засновуються жінками.

Стратегічні документи та систему регулювання малого бізнесу в країні визначає її функціонування в складі ЄС.

За створення і реалізацію політики підприємництва відповідає Міністерство економіки. Суттєве сприяння розвитку підприємництва в Польщі забезпечується фондами ЄС, кошти яких, крім всього іншого, призначені й для підтримки малого бізнесу (їх розпорядником є Міністерство регіонального розвитку).

Республіканські програми впроваджуються як через окремі міністерства, так і через установи нижчого рівня, як, наприклад, урядові агентства.

Дякую
за
увагу !!!